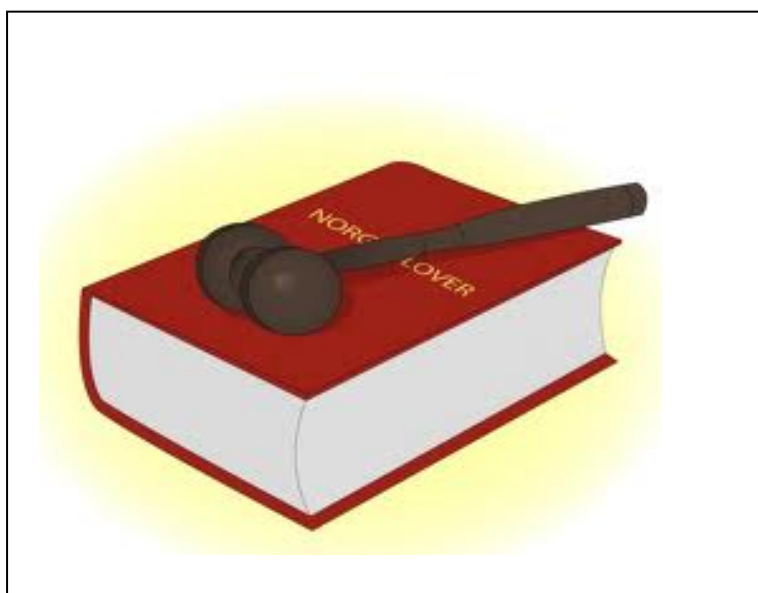

Forvaltningsrevisjon i Os kommune

Oppfølging og etterlevelse av klima- og energiplanen

Kommunens klima- og energiplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Formålet med denne undersøkelsen vil være å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringene som ligger i planen.

INNHold

1	INNLEDNING.....	2
1.1	Bakgrunn	2
1.2	Forvaltningsrevisjon	2
1.3	Bærekraftig utvikling	2
1.4	Klima- og energiplan for Os kommune	4
2	FORMÅL, PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNING	5
2.1	Formål	5
2.2	Problemstillinger	5
2.3	Avgrensning	5
3.	METODE	6
4.	REVISJONSKRITERIER.....	6
5.	PROBLEMSTILLING 1	7
	Har Os kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?.....	7
5.1	Revisjonskriterier	7
5.2	Faktadel	7
5.3	Revisjonens vurderinger	8
5.4	Revisjonens konklusjon	9
6.	PROBLEMSTILLING 2	10
	Arbeider Os kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?	10
6.1	Revisjonskriterier	10
6.2	Faktadel	12
6.3	Revisjonens vurdering	17
6.4	Revisjonens konklusjon	20
7.	RÅDMANNENS UTTALELSE	21
8.	SAMMENDRAG OG REVISJONENS ANBEFALINGER	21
	REVISJONENS ANBEFALINGER	25
9.	KILDER OG VEDLEGG.....	25
9.1	Kilder	25
9.2	Rådmannens uttalelse	26
9.3	Tiltak, ansvar og gjennomføring – status pr november 2015	26

Os, 9. desember 2015

Svein Magne Evavold
Revisjonssjef

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Kontrollutvalgets plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2012 – 2015 som ble behandlet av kontrollutvalget i sak 17/2012 og av kommunestyret i sak 46/2012 har miljøspørsmål som tema for undersøkelse i 2015.

1.2 Forvaltningsrevisjon

Kontrollutvalget i Os kommune skal påse at de føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, og at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Forvaltningsrevisjon innebærer blant annet undersøkelser om:

- a) Forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med kommunestyrets vedtak og forutsetninger
- b) Forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til målene som er satt på området,
- c) Regelverket etterleves,
- d) Forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er hensiktsmessige,
- e) Beslutningsgrunnlaget fra administrasjonen til de politiske organer samsvarer med offentlige utredningskrav,
- f) Resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets forutsetninger og/eller om resultatene for virksomheten er nådd

I følge forskrift om revisjon § 7 skal forvaltningsrevisjon gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon fastsatt av Norges kommunerevisorforbunds styre 1. februar 2011 og gjort gjeldende som god kommunal revisjonsskikk.

1.3 Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling betyr å overlate til våre etterkommere et samfunn i like bra eller bedre stand enn vi overtok det fra våre forgjengere.

I økonomisk sammenheng vil det bety at kommunen ikke sløser med ressursene og formuen slik at det skjer en verdiforringelse, men at formuen bevares eller gjøres større.

Bærekraftig utvikling kan også vurderes ut fra et miljømessig aspekt. Staten forventer at kommunene skal gå foran i arbeidet med å redusere klimautslipp og sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene. Kommunene skal innarbeide tiltak og virkemidler i sine planer for å redusere utslipp av klimagasser. Planer som behandler klima- og energispørsmål skal følges opp i kommuneplanens handlingsdel og være en veileder for kommunens detaljerte planlegging og myndighets- og virksomhetsutøvelse

Os kommune satte fokus på bærekraftig utvikling i kommuneplanen for 2003 - 2013. Her ble det vektlagt ei utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter for å tilfredsstille sine behov. Det henvises også til Lokal Agenda 21 som er lokalsamfunnets innsats for bærekraftig utvikling.

Fokuset på bærekraftig utvikling er videreført i ny kommuneplan for 2015 – 2025 vedtatt av kommunestyret 17.06.2015. Her er det bl.a. satt følgende målsettinger med tilhørende strategier:

- Os har en bærekraftig forvaltning av miljø, kultur- og naturkvaliteter og arealer.
 - Vi skal verne om og sikre dyrka og dyrkbar mark for fremtiden
 - Vi skal jobbe for å redusere energiforbruket og klimagassutslippene fra kommunale bygg og anlegg
 - Bidra til å utvikle og bruke kvalitetsstempel som en del av et verdensarvområde og viktige naturvernområder i næringssammenheng.
 - Ha fokus på vern gjennom bruk
 - Økt bruk av utmarksbeite og opprettholdelse av aktiv seterdrift.
- Vi tar høyde for fremtidige klimaendringer og er godt forberedt på uventede hendelser.
 - Varierte tomtetilbud, tett utnytting i sentrum, romsligere tomter i bygdene og grendene.
 - Fremme kontakt og gjensidig læring på tvers av generasjoner
 - Jobbe for gode leke- og aktivitetsområder i nærmiljøene som fremmer fysisk aktivitet og sosial kontakt..
 - Alle offentlige bygg og anlegg som får offentlig støtte skal være tilgjengelig for alle.
 - Etablering av gang- og sykkelveier rundt sentrum
 - Sikre at ulike gruppers boligbehov vurderes i arealplanleggingen.
 - Alle offentlige arenaer er universelt utformet
- Det gjennomføres langsiktig og konsistent planlegging for å forebygge uønskede hendelser.

- Samfunnssikkerhet og beredskap er vurdert i alle kommunale planer
- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse blir benyttet som grunnlag i kommunal planlegging.

Os kommunestyre har vedtatt klima- og energi plan 2010 – 2020 i møte 30.09.2010.

1.4 Klima- og energiplan for Os kommune

Klimameldingen (St. meld. nr. 34 2006 – 2007) pekte spesifikt på kommunenes muligheter til å bidra med reduksjon i utslipp av klimagasser. Klima- og forurensningsdirektoratet beregnet at kommunene hadde et potensial til å bidra med utslippsreduksjoner på inntil 8 millioner tonn CO₂ innen 2020. Det ble påpekt at kommunene særlig kunne påvirke utslippene fra transport, avfallsfyllinger, stasjonær energibruk og landbruk.

For å stimulere kommunene til å arbeide med å ta ut dette potensialet etablerte ENOVA programmet «Kommunal energi- og miljøplanlegging» som bl.a. ga tilskudd til utarbeidelse av kommunale energi- og klimaplaner.

I 2009 kom statlig planretningslinje for klima og energiplanlegging i kommunene, fastsatt med hjemmel i plan- og bygningsloven. Forskriften påla kommunene å innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre miljøvennlig energiomlegging i tråd med forskriften.

ENOVA SF (statsforetak) etablerte programmet «Kommunal- energi- og miljøplanlegging» som bl.a. skulle gi tilskudd til utarbeidelse av kommunale energi- og klimaplaner.

Os kommune vedtok 29.01.2009 å sette i gang arbeidet med en kommunal klima- og energiplan og planen ble vedtatt av kommunestyret 30.09.2010.

Klima- og energiplanen gir en status for klimautslippene, energibruken og energiresursene i Os kommune. Planen fremmer forslag til tiltak som kommunen, næringslivet og kommunens innbyggere kan iverksette for å redusere klimagassutslippene og energibruken. Planen peker også på noen muligheter til å utnytte energiresursene i kommunen slik at målet om en bærekraftig utvikling lokalt og globalt kommer nærmere.

I planen er det fastsatt mål for kommunens arbeid med energi- og klimatiltak.

- Mål for reduksjon av klimagassutslipp. Klimagassutslippene i Os-samfunnet skal reduseres med 15 % med utgangspunkt i utslippene i 2008, det vil si med ca. 4.000 tonn CO₂ ekvivalenter.
- Mål for reduksjon av energibruk. Forbruket av elektrisitet i husholdninger og fritidshus skal reduseres med 10 % fra 2008-nivået. Stasjonær energibruk i eksisterende kommunal virksomhet skal reduseres med

minimum 15 % i forhold til 2008-forbruk. Ny bygningsmasse skal fortrinnsvis ha nye fornybare energikilder til oppvarming.

- Mål for energiproduksjon/forsyning. Energiproduksjon basert på fornybar energi skal etableres som forretningsmessig lønnsom aktivitet i kommunen i planperioden.

2 FORMÅL, PROBLEMSTILLINGER OG AVGRENSNING

2.1 Formål

Kommunens klima- og energiplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Det innebærer at det i 2015 kan være for tidlig å evaluere om det kan måles noen effekt av planen.

Mer sentralt vil det være å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringene som ligger i planen.

2.2 Problemstillinger

Med utgangspunkt i formålet med prosjektet vil hovedproblemstillingen være spørsmålet om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene som ligger i klima- og energiplanen.

Spørsmålet kan konkretiseres nærmere i følgende problemstillinger:

- Har Os kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?
- Arbeider Os kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?

2.3 Avgrensning

Undersøkelsen avgrenses til å omhandle hva kommunen gjør i forhold til oppfølging og rapportering av de mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen.

For å kunne synliggjøre hvor langt kommunen har kommet ville det vært ønskelig å kunne presentere statistikk over utviklingen på klima- og energiområdet i kommunen i de siste årene. Statistisk sentralbyrå (SSB) har imidlertid sluttet å oppdatere den kommunale energi- og utslippsstatistikken da de har vurdert det slik at kvaliteten på statistikken ikke var god nok.

3. METODE

Prosjektbeskrivelsen ble godkjent av kontrollutvalget før prosjektet ble igangsatt. Det sendes oppstartbrev til rådmannen der vi varsler om oppstart av prosjektet. Fakta innhentes gjennom dokumenter og skriftlige- og muntlige spørsmål til administrasjonen. Undersøkelsen gjennomføres ved gjennomgang og analyse av innhentede dokumenter og innhentede svar på spørsmål til administrasjonen.

Pålitelighet og gyldighet

Revisjonen har gjort et utvalg blant de målsettingene som er formulert i klima- og energiplanen. Dette er ikke gjort kjent for administrasjonen på forhånd.

Utvalget dekker alle temaene i planen. Vi har lagt vekt på å dekke målsettinger som er vesentlige og hvor det er mulig å måle tiltak som er iverksatt.

Vi mener at innhentet faktagrunnlag er hensiktsmessig for å kunne belyse spørsmålet om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene som ligger i klima- og energiplanen.

4. REVISJONSKRITERIER

Revisjonskriterier skal danne norm eller en referanse som de innsamlede dataene vurderes opp mot og gir uttrykk for et ideal for hvordan tilstanden bør være på det reviderte området. Revisjonskriterier utledes fra lover, forskrifter, politiske vedtak, retningslinjer, mål, føringer osv.

Intern kontroll skal være etablert i hele kommunens virksomhet, og de interne ansvarsforholdene skal være avklart. Etablering og oppfølging av intern kontroll i kommunen er rådmannens ansvar, jfr. kommuneloven § 23.

I henhold til forvaltningsloven og god forvaltningsskikk skal planer, vedtak og saksbehandling med oppfølging og gjennomføring dokumenteres skriftlig. Av dette følger det at tiltak og status i kommunens arbeid med å oppfylle mål i klima- og energiplanen bør rapporteres skriftlig.

For øvrig vil vi benytte revisjonskriterier som utledes fra kommunens egen klima- og energiplan. Det gjelder fastsatte mål i planen med tilhørende tiltak, ansvarlig i kommunen for igangsetting, virkemidler og frister.

5. PROBLEMSTILLING 1

Har Os kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?

5.1 Revisjonskriterier

Intern kontroll skal være etablert i hele kommunens virksomhet, og de interne ansvarsforholdene skal være avklart. Etablering og oppfølging av intern kontroll i kommunen er rådmannens ansvar, jfr. kommuneloven § 23.

I henhold til forvaltningsloven og god forvaltningsskikk skal planer, vedtak og saksbehandling med oppfølging og gjennomføring dokumenteres skriftlig. Av dette følger det at tiltak og status i kommunens arbeid med å oppfylle mål i klima- og energiplanen bør rapporteres skriftlig.

5.2 Faktadel

Os kommune benytter Compilo som system for intern- og kvalitetskontroll. Det er et helhetlig kvalitetssystem som bygger på ISO (International Organization for Standardization) standarder og inneholder moduler for:

- Dokumenthåndtering
- Avvikshåndtering
- Risikoanalyse
- Årshjul
- Virksomhetsstyring
- Elektronisk prosessstavle

Rådmannen opplyser at systemet ikke fullt ut er tatt i bruk innenfor fagområdet plan.

Oppfølging av tiltak i klima- og energiplanen inngår i flere stillinger i kommunen ettersom dette er en sektorovergripende plan. Overordnet ansvar for klima- og energiplanen er lagt inn i stillingsbeskrivelsen til arealplanlegger. I tillegg er det tiltak som kommer inn under andre ordninger og fagområder som f.eks. gjødselhåndtering og klimavennlige driftsmetoder i konvensjonelt landbruk som faller inn under landbrukssektoren. Arbeid med reduksjon av energibruk i kommunale bygninger faller naturlig inn under stillingene for driftsoperatør og byggesaksbehandler.

Det er ikke beskrevet hvilken oppfølging av planen som skal foretas. Oppfølging blir i dag heller ikke dokumentert.

Rådmannen sier at det vil bli rapportert på tiltakene ved rullering av planen. I henhold til vedtatt planstrategi i 2012 skulle klima- og energiplanen vært rullert i 2014. Rulleringen er imidlertid utsatt da kommunen isteden har prioritert å bruke mer tid til rullering av samfunnsdelen.

Rådmannen mener at klima- og energiplanen kan rulleres og evalueres i løpet av 2017. Dette vil avgjøres av ny planstrategi som skal utarbeides i løpet av 2016.

Os kommune har ikke etablert rutiner for systematisk rapportering i forhold til klima- og energiplanen. Det rapporteres dermed ikke internt i kommunens administrasjon, til politisk nivå eller til kommunens innbyggere.

Rapportering vil først komme ved rullering av planen og da i første omgang til politisk nivå.

Kommunen har ikke et eget system for å vurdere måloppnåelse for de tiltakene som er beskrevet i klima- og energiplanen.

Det er ikke lagt opp til annen evaluering av hvordan kommunen ligger an i forhold til å oppfylle målsettinger beskrevet i planen, enn at det vil bli foretatt en evaluering ved revidering av planen. Mål for reduksjoner i klimautslipp kan ikke evalueres da SSB (Statistisk sentralbyrå) har sluttet å oppdatere den kommunale energi- og utslippsstatistikken.

Kommunen har da heller ikke gjennomført noen evaluering av måloppnåelse for de tiltakene som er beskrevet i planen.

Rådmannen har gitt oss en grov oversikt over status for de tiltakene som skal gjennomføres i henhold til klima- og energiplanen samt dokumentasjon for de tiltakene som er gjennomført.

Kommunen har i liten grad dokumentert hvilke resultater de gjennomførte tiltakene har gitt.

5.3 Revisjonens vurderinger

Det skal etableres intern kontroll i hele kommunens virksomhet.

Etter vår vurdering bør også tiltak i klima- og energiplanen følges opp gjennom et system for intern kontroll.

Os kommune benytter intern- og kvalitetskontrollsystemet Compilo. Vi mener at bruken av systemet bør utvides til også å omfatte oppfølgingen av tiltak i klima- og energiplanen.

Kommunestyret har gjennom klima- og energiplanen fastsatt tiltak som skal gjennomføres for å oppfylle de målsettingene som uttrykkes i planen. Dette inngår i arbeidsoppgavene til flere stillinger i kommunen.

Vi mener at det er behov for å beskrive de interne ansvarsforholdene og hvilken oppfølging som skal foretas, og at dette bør dokumenteres.

Klima- og energiplanen omfatter tiltak som skal gjennomføres over 10 år.

Etter vår oppfatning er det ikke tilstrekkelig å rapportere om status for tiltakene bare ved rullering av planen, noe som er planlagt først etter 7 år. Vi mener at det er behov for rutiner som sikrer en systematisk rapportering internt i administrasjonen, til politisk nivå og til kommunens innbyggere.

Administrasjonen planlegger å gjennomføre en evaluering av hvordan man ligger an i forhold til å oppfylle målsettinger i planen i 2017.

Etter vår vurdering er det for sent til å kunne sikre en god gjennomføring av tiltakene i planen.

Kommunen har oversikt over gjennomførte tiltak og dokumentasjon av disse. Det er positivt og gir grunnlag for å ha oversikt over hvor langt man har kommet med hensyn til å gjennomføre planen.

Etter vår vurdering er det imidlertid mangelfullt at man ikke har dokumentert hvilke resultater de gjennomførte tiltakene har gitt.

5.4 Revisjonens konklusjon

Kommunestyret har gjennom klima- og energiplanen satt målsettinger med tilhørende tiltak for å redusere klimautslipp, redusere energibruk og øke produksjonen av fornybar energi.

For å kunne ha oversikt over hvor langt man har kommet og til slutt kunne nå de fastsatte målsettingene, mener vi at det er nødvendig å etablere et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering. Vi mener at det er for sent å evaluere måloppnåelse for planen i 2017 i forhold til å kunne sikre en god gjennomføring.

Det er positivt at kommunen har oversikt over de tiltakene som er gjennomført, men vi mener at det også er behov for å dokumentere hvilke resultater som er oppnådd.

6. PROBLEMSTILLING 2

Arbeider Os kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?

6.1 Revisjonskriterier

Iverksetting av klima- og energiplanen og gjennomføring av tiltak har avgjørende betydning for at kommunens klima- og energiarbeid skal lykkes. Det vil være en utfordring hvor det er begrenset med tilgang på aktuelle og nødvendige ressurser for å få til en god gjennomføring.

Planen inneholder både tiltak som har økonomiske konsekvenser for kommunen og tiltak som ikke har det. Tiltak som ikke medfører økonomisk uttelling for kommunen kan bidra til å redusere energibruk og klimautslipp slik at kommunen kan nå sine energi- og klimamål. Kommunen må imidlertid kunne dokumentere at slike kvalitative tiltak også blir gjennomført og rapportert.

Vi vil hente revisjonskriteriene til denne problemstillingen fra målsettinger og tilhørende tiltak som er beskrevet i planen.

Klima- og energiplanen inneholder et vidt spekter av tiltak som skal gjennomføres for å kunne oppnå målsettingene som er satt i planen. Det stiller krav til at kommunen må arbeide aktivt med tiltak for å oppfylle målsettinger i planen.

Stillingsressurser i enhetene for å følge opp arbeidet med klima- og energitiltak

Det framgår i sammendraget i klima- og energiplanen at det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av planen at det avsettes en stillingsressurs i de ansvarlige enhetene i kommunen til å følge opp arbeidet.

Investeringer i ENØK tiltak i kommunen

Det framgår i sammendraget i klima- og energiplanen at det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av planen at det investeres i ENØK tiltak.

Regionalt samarbeid om klima- og energiplanarbeid

Det framgår i sammendraget i klima- og energiplanen at det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av planen at det etableres et regionalt samarbeid om energi- og klimaplanarbeid.

Revisjon av klima- og energiplanen fra 2010

Det framgår i klima- og energiplanen at planen bør ha en hovedrevisjon parallelt med kommuneplanens langsiktige del i 2013.

Grunnlag i kommuneplanen for målsettinger og tiltak i klima- og energiplanen.

Kommuneplanen for 2003 – 2013 var gjeldende da klima- og energiplanen ble vedtatt. Kommuneplanen vektla ei utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge for fremtidige generasjoners muligheter for å tilfredsstille sine behov. Fokuset på bærekraftig utvikling er videreført i ny kommuneplan for 2015 – 2025 hvor målsettinger og strategier for klima og miljø er mer spesifikke.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Os kommune ble vedtatt av kommunestyret 17.09.2015. Her står det bl.a. at «Samfunnssikkerhets- og beredskapshensyn skal være med i alle kommunale planprosesser». Det vil si at samfunnssikkerhets- og beredskapshensyn skal være tatt med i Os kommunes klima- og energiplan.

Kommunens egen bilpark

Et av kommunens virkemidler for reduksjon av utslipp av klimagasser er på kort sikt å gå foran i innkjøpspolitikken for kommunens egen bilpark ved å kjøpe el-biler, hybridbiler og andre drivstoffgjerrige biler eller biler som går på biobrensel.

Nybygg og rehabilitering

Under virkemidler for energibruk framgår det at kommunen ved nybygging må gå foran og bygge etter passivhusstandard, og bruke de mulighetene som ligger i å stille krav ut over forskrift om krav til byggverk (TEK 07) for egne bygg og rehabiliteringsprosjekt.

Miljøsertifisering av kommunens virksomhet.

Kommunen er en stor og viktig aktør i Os. Et virkemiddel i kommunens egen virksomhet er miljøsertifisering av kommunens virksomheter. I planen pekes det på to typer sertifisering, miljøfyrtårnmetoden (norsk miljøsertifiseringssystem) og ISO 14001 (internasjonalt miljøsertifiseringssystem).

Videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk

Under virkemidler for holdningsskaping framgår det at skoleverket har en viktig rolle overfor barn og ungdom. Skoleledelsen kan stimulere til at fagplanens handlingsrom for undervisning om klima- og miljø utnyttes optimalt. Videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk er et godt virkemiddel.

ENØK tiltak ved Os skole

I kapittel 12 i planen framgår det at rehabilitering av Os skole og samfunnshus har et potensial for reduksjon av energibruk på 314.517 kWh.

Prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Etablering av verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser

Delmål 2 under mål for energiproduksjon/forsyning er:

Det tilstrebes å etablere energiproduksjon basert på biogass fra husdyrgjødsel, tilsvarende forbruket i 40 boligheter (1.00.000 kWh).

Delmål 3:

Det skal arbeides for at skogbruket i Os får del i en regional verdikjede for produksjon av pellets og flis til biovarme, tilsvarende 5 GWh i 2020, dvs. 2.500 fm³. Dette tas ut i økt avvirkning.

6.2 Faktadel

Kommunens arbeid med tiltak for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen

Målsettingene i klima- og energiplanen skal oppfylles gjennom et vidt spekter av tiltak som spenner over både politisk og administrativt nivå.

Rådmannen opplyser at det i liten grad er arbeidet aktivt med tiltak hvor målsettingen bare har vært å oppfylle målene som er satt i klima- og energiplanen. Han mener at tiltaksdelen har hatt for mange tiltak og uten at tiltakene har vært utredet med hensyn til økonomiske konsekvenser. Tiltak som ikke lenger faller inn under de statlige støtteordningene, som tilskudd til uttak av biomasse og biogassanlegg er i dag lite aktuelle tiltak å gjennomføre. Dette fordi statlige tilskudd til ordningene er frafalt eller at de på andre måter ikke lenger anses som gode og hensiktsmessige tiltak. Kommunens rolle er også endret noe i forhold til tiltak hvor kommunen ikke har direkte påvirkningskraft eller har en formell rådgivningsrolle. Rådmannen mener at slike tiltak ikke lar seg gjennomføre i kommunal regi, men må legges til andre aktører i markedet.

For en del av tiltakene og særlig de som går på energiøkonomisering ved rehabilitering og nybygg, vil det automatisk bli fokusert på og gjort avveininger mellom ENØK tiltak og investeringer.

En del av tiltakene innenfor landbruk faller inn under statlige og regionale støtteordninger som kommunen administrerer.

Stillingsressurser i enhetene for å følge opp arbeidet med klima- og energitiltak

Oppfølging av klima- og energiplanen er lagt som en oppgave i stillingsbeskrivelsen til stillingen som «arealplanlegger». Selve tiltakene kommer inn under ulike fagområder og virksomheter.

Investeringer i ENØK tiltak i kommunen

Rehabilitering og utbedring av eksisterende bygningsmasse vil i de fleste tilfellene være med å redusere energiforbruket i bygningen. Enten ved at det gjøres konkrete tiltak som økt isolering eller utskifting av materialer som gjør at bygningen krever mindre energi til oppvarming og drift, eller ved utbedringer av installasjoner ved bygningen som for eksempel ventilasjonsanlegg eller varmeanlegg som i seg selv forbruker mindre energi.

Messebygget

«Messebygget», Sundmoen 14 ble bygget om til bofellesskap/storfamiliebolig i 2011. Ombyggingen besto av bl.a. tilleggsisolering med 100 mm og vindtetting i yttervegger. Det ble satt inn nye vinduer og dører. Det er ikke gjort beregninger på energiinnsparing som følge av ombyggingen, men det antas at energiforbruket pr m² er betydelig redusert.

Os barneskole

Det ble gjort utbedringer ved skolen i 2011 og sendt søknad til ENOVA. Kalkulert innsparing ved gjennomføring av tiltakene som var skissert i anbudsdokumentene var 107.915 kWh.

LED-belysning

I 2012 ble det lagt inn i økonomiplanen et 4-årig prosjekt på «energisparende tiltak». LED lys ble satt inn i gangene på Os barneskole i 2014. I 2015 er det satt inn LED belysning i deler av kommunehuset. LED belysning bruker mindre energi, har lengre holdbarhet og krever mindre vedlikehold enn lysstoffrør.

Kommunehuset

Det er satt inn nytt ventilasjonsaggregat i 2. etasje i kommunehuset, nye rørføringer og nye ventilasjonsrister i 2015. Det nye anlegget har 85 % gjenvinningsgrad av varme, mens det gamle kjørte varmluft rett ut av bygget. Det er ikke gjort beregninger på hvor stor energigevinst tiltaket har.

I 2016 planlegges det å sette inn varmepumper i eldre bygninger som Bifrost og Snekkerskola. I tillegg vil man gå videre med å skifte ut lyspunkter til LED belysning på kommunehuset og sykehjemmet.

Regionalt samarbeid om klima- og energiplanarbeid

Det er regionalt samarbeid om tiltak og ordninger innenfor landbruk som er drevet av fylkesmannen i Hedmark. Utover dette er det ikke etablert regionalt samarbeid om klima- og energiplanarbeid.

Revisjon av klima- og energiplanen fra 2010

Os kommune har ikke gjennomført revisjon av klima- og energiplanen fra 2010. I henhold til Planstrategi skulle planen vært revidert i 2014. Dette er utsatt og planen vil tidligst kunne revideres i 2017. Det vil avklares i revidert Planstrategi som utarbeides i 2016.

Grunnlag i kommuneplanen for målsettinger og tiltak i klima- og energiplanen.

Plansystemet i kommunene er bygget opp som et planhierarki, det vil si som en pyramide der planer fra at høyere nivå skal være rammer og retningslinjer for planer på et lavere nivå i systemet. Det innebærer at planstrategi skal styre en kommuneplan, en kommuneplan styrer en kommunedelplan og videre nedover i plansystemet.

Os kommunes plansystem er bygget opp med en overordnet kommunal planstrategi med en fireårig rullering. Denne legger premissene for om en kommuneplan skal revideres i løpet av kommunestyreperioden.

Kommuneplanens samfunnsdel følger opp utfordringer og muligheter skissert i planstrategien og kommuneplanens samfunnsdel og arealdel er i utgangspunktet overordnet klima- og energiplanen.

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt før arbeidet med klima- og energiplanen ble startet opp i 2009. Temaet er derfor ikke nevnt i arealdelen.

I kommunens planstrategi for 2012 – 2015 framgår det at:

- Os kommune har behov for å ha fokus på bærekraftige og framtidsrettede prosesser som grunnlag for revidering av arealdelen.
- Framtidige utbyggingsområder i kommunen planlegges i tråd med regionale og nasjonale føringer.

Samfunnsdelen skal legge føringer for hvilke målsettinger og tiltak som skal innarbeides i klima- og energiplanen. I planprogrammet for kommuneplanens samfunnsdel legges det til grunn at klima, sammen med folkehelse og omdømme, ikke vil behandles som egne tema i kommuneplanen, men vil ivaretas i alle planens tema. Kommuneplanens samfunnsdel for 2015 – 2025 setter bl.a. følgende mål:

- Os har en bærekraftig forvaltning av miljø, kultur- og naturkvaliteter og arealer.
- Vi tar høyde for fremtidige klimaendringer og er godt forberedt på uventede hendelser.
- Det gjennomføres langsiktig og konsistent planlegging for å forebygge uønskede hendelser.

Vi viser til punkt 1. 3 rapporten hvor de tilhørende strategiene er beskrevet.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse

I arbeidet med helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse er det foretatt vurderinger av hvilke hendelser som kan inntreffe, sannsynligheten for at de inntreffer og hvilke konsekvenser disse hendelsene kan få.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse er en analyse av situasjonen slik den er, og slik den kan komme til å bli. Kommunens beredskapsplaner og andre kommunale planer skal bygge på bl.a. denne analysen.

Kommunens egen bilpark

Os kommune har sammen med kommunene Alvdal, Folldal, Tolga og Tynset gjennomført felles konkurranse for rammeavtale på biler. Nåværende avtale er fra 2014. Os kommune har 6 biler denne avtalen er gjeldende for. Kontraktens varighet er 2 år og det skal forhandles ny avtale i 2016.

I forhold til miljø er det satt krav til at bilene skal være klassifisert etter Euro v (European emission standards) og at det skal være oppgitt Euro klasse. I kravspesifikasjonen for kategori 1 (som var aktuell for Os) er det satt krav om at bilene skal ha høy sikkerhet og minimale utslipp. Det ble åpnet for å tilby biler med bensin- diesel- hybridteknologi eller lignende. Det ble ikke åpnet for å levere biler som kun går på strøm i denne kategorien.

I følge tildelingskriteriene skulle miljø vurderes med vektning på 15 % av totalen, målt etter CO2 utslipp.

Nybygg og rehabilitering

Os kommune har ikke oppført bygg etter passivhusstandard (hus med en spesiell konstruksjon som gir et vesentlig lavere energibehov enn dagens standard).

Ved oppføring av leiligheter på Litjmyrmoen ble det satt krav utover TEK 07 da TEK 10 ble brukt.

TEK (byggteknisk forskrift) stiller krav til tetthet i bygg og til valg av oppvarmingssystem. Alle bygg som er byggemeldt etter 01.08.2009 skal tilfredsstille TEK 07. De som er byggemeldt etter 01.07.2011 skal bygges etter TEK 10.

Miljøsertifisering av kommunens virksomhet.

Det er ikke gjennomført miljøsertifisering av noen av kommunens virksomheter.

Videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk

Det er ikke gjennomført noen videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk. Fagplanens handlingsrom for undervisning om klima og miljø er optimalt utnyttet.

ENØK tiltak ved Os skole

Det er gjennomført ENØK tiltak ved Os skole slik det er skissert i vedleggene til konkurransegrunnlagene for rørleggerarbeider, elektrotekniske installasjoner og luftbehandlingsanlegg med automatikk. Det vises også til tilbudsbeskrivelsen fra SK-bygg som ble gitt anbudet. De tiltakene som var beregnet av ENOVA ble gjennomført og gjelder:

- Isolering av yttertak og tak mot kaldt loft med innblåsing eller isolasjonsmatter.
- Utskifting av vinduer
- Utskifting av dører
- Etablering av balansert ventilasjon med varmegjenvinning. Overgang fra ren avtrekk eller oppdriftsventilasjon.

Det er ikke målt hvor stor del av ENØK potensialet som er realisert, men det kan antas at minst det som er oppgitt i ENOVA søknaden er realisert gjennom disse tiltakene (107.915 kWh).

Prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Etablering av verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser

Det er ikke gjennomført prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Kommunen henviser til rapporten «Småskala biogassproduksjon» fra Norges bondelag og Norsk energigassforening. I rapporten framgår følgende om småskala biogassproduksjon: *«Myndighetene har satt et offensivt mål for anvendelse av husdyrgjødsel til produksjon av biogass. Men skal dette bli en realitet, må det i større grad bli lønnsomt å produsere biogass. For at det skal skje må det både gjøres forsknings- og utviklingsarbeid, og etableres stimulerings tiltak som gjør at produksjonen blir lønnsom.»*

Kommunen har ikke jobbet aktivt for å etablere en verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser. Det viser seg generelt at disse har lav lønnsomhet, særlig etter at tilskuddet til fyringsflis har falt bort siden planen ble utarbeidet.

Tiltak, ansvar og gjennomføring – status pr 05.11.2015

I del 2 i klima- og energiplanen er det satt opp tabeller for tiltak, ansvar, virkemidler, frist, samarbeidspartnere og prioritet for de 4 temaene vegtrafikk, landbruk, energiøkonomisering og stasjonær forbrenning/ fornybar energi. Vi har mottatt en status for tiltakene pr 05.11.2015 fra rådmannen. Oversikten følger som vedlegg til rapporten.

6.3 Revisjonens vurdering

Arbeider kommunen aktivt med tiltak for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen?

Kommunen har i liten grad arbeidet aktivt med tiltak hvor målsettingen bare har vært å oppfylle målene som er satt i klima- og energiplanen. En del tiltak har likevel blitt gjennomført i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter hvor det er tatt hensyn til føringer i klima- og energiplanen. Klima- og energiplanen skisserer svært mange tiltak. Etter vår vurdering burde de økonomiske konsekvensene av tiltakene i større grad vært utredet. Det vil ikke være mulig å få gjennomført tiltak hvor de nødvendige ressursene ikke er stilt til rådighet. Vi mener også at det er viktig at planen følges opp i handlingsplaner og budsjett for å kunne nå de målsettingene som er satt. Etter vår oppfatning er det nødvendig å måle hvor langt man har kommet for å kunne arbeide aktivt mot å oppfylle vedtatte målsettinger. Vi mener at kommunen ikke har vært bevisst nok på dette og heller ikke dokumentert hvor langt man har kommet.

Planen inneholder også målsettinger hvor målestokken for måloppnåelse har forsvunnet under veis. Det vil naturlig nok være vanskelig å arbeide med målsettinger hvor resultatene ikke kan måles.

Klima- og energiplanen inneholder et vidt spekter av tiltak som skal gjennomføres for å kunne nå målsettingene som er satt i planen. Tiltakene spenner over både politisk og administrativt nivå. I våre vurderinger har vi hovedsakelig gått inn på de tiltakene som rådmannen er ansvarlig for. Etter vår vurdering kunne kommunen arbeidet mer aktivt med tiltakene i planen og ikke bare satt i gang tiltak i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter.

Er det avsatt stillingsressurser i enhetene for å følge opp arbeidet med klima- og energitiltak?

Det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen at det finnes stillingsressurser i de ansvarlige enhetene til å følge opp arbeidet.

Vi kan ikke se at denne forutsetningen i tilstrekkelig grad er fulgt opp. Det er ikke nok å legge ansvaret for oppfølging av planen til en planleggerstilling.

Er det gjennomført investeringer i ENØK-tiltak i kommunen?

En vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen krever at det investeres i ENØK tiltak. Kommunen har gjennomført flere slike tiltak de siste årene og det planlegges å gjennomføre nye tiltak i kommende år for å redusere energiforbruket i bygninger.

Etter vår vurdering har kommunen hatt en god oppfølging av planen når det gjelder investeringer i ENØK tiltak.

Er det etablert regionalt samarbeid om energi- og klimaplanarbeid?

I planen legges det til grunn at en vellykket gjennomføring er avhengig av at det etableres et regionalt samarbeid.

Vi kan ikke se at denne forutsetningen er oppfylt.

Er det gjennomført eller planlagt gjennomført en revisjon av klima- og energiplanen fra 2010?

Det ble lagt til grunn i klima- og energiplanen at planen bør revideres i 2013. Dette har blitt utsatt og kan tidligst gjennomføres i 2017. Det er 4 år senere enn opprinnelig planlagt og siden 2010 har det skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på.

Etter vår vurdering er det for sent med en revisjon av planen i 2017.

Planen må være tilpasset dagens behov og ta hensyn til gjeldende rammebetingelser for at den skal kunne være et godt verktøy for kommunens arbeid med klima- og energispørsmål.

Er målsettinger og tiltak i klima- og energiplanen i tråd med de føringene som ligger i kommuneplanen?

Samfunnsdelen i kommuneplanen for 2015 – 2025 har fokus på bærekraftig utvikling og inneholder klare målsettinger og strategier for miljø og klima.

Etter vårt syn legger samfunnsdelen klare føringer for hvilke målsettinger og tiltak som skal være innarbeidet i kommunens klima- og energiplan.

Kommuneplanens arealdel ble sist behandlet i 2008 og målsettinger for kommunens arbeid med miljø og klima var ikke et tema i denne.

Etter vår vurdering legger derfor ikke kommuneplanens arealdel noe godt grunnlag for å kunne oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen.

Ivaretar klima- og energiplanen føringen i kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse om at samfunnssikkerhet og beredskapshensyn skal være med i alle kommunale planprosesser?

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse ble først vedtatt av kommunestyret i 2015.

Gjeldende klima- og energiplan ivaretar derfor ikke føringen i risiko- og sårbarhetsanalysen om at samfunnssikkerhet og beredskapshensyn skal være med i planprosessen. Det vil være viktig å ivareta samfunnssikkerhet og god beredskap mot kriser og uønskede hendelser i all planlegging.

Hva har kommunen gjort i forhold til å redusere utslippene fra kommunens egen bilpark, jfr. virkemidlene som er beskrevet i klima- og energiplanen, kjøpe el-biler, hybridbiler og andre drivstoffgjerrige biler eller biler som går på biobrensel?

I klima- og energiplanen framheves det at kommunen bør gå foran i innkjøpspolitikken for kommunens egen bilpark og anskaffe miljøvennlige biler. Ved konkurransen om rammeavtale på biler i 2014 ble ikke miljø vektet til mer enn 15 % og det ble ikke åpnet for el-biler.

Etter vår vurdering var ikke konkurransegrunnlaget noe godt grunnlag for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen.

Har kommunen ved oppføring av nye bygg gått foran og bygd etter passivhusstandard? Er det stilt krav ut over forskrift om krav til byggverk (TEK 07) for nye bygg- og rehabiliteringsprosjekter?

Os kommune har ikke oppført bygg etter passivhusstandard, noe som er framhevet som et virkemiddel for redusert energibruk i klima- og energiplanen. Vi vurderer det heller ikke slik at det er stilt krav ut over forskrift om krav til byggverk.

Er det gjennomført miljøsertifisering av noen av kommunens virksomheter?

I klima- og energiplanen pekes det på at miljøsertifisering av kommunens virksomheter er et virkemiddel i kommunens arbeid med klima- og energispørsmål.

Etter vår vurdering er det da ikke en tilfredsstillende oppfølging av planen når det ikke er gjennomført miljøsertifisering av noen av kommunens virksomheter.

Er det gjennomført videreutdanning av lærere i miljøspørsmål og miljøpedagogikk? Er fagplanens handlingsrom for undervisning om klima og miljø utnyttet optimalt?

I klima- og energiplanen pekes det på at videreutdanning av lærere i miljøspørsmål er et godt virkemiddel.

Dette har ikke blitt gjennomført, men det er etter vår vurdering gjort en god innsats ved at fagplanens handlingsrom for undervisning om klima og miljø er utnyttet optimalt.

Er det gjennomført ENØK-tiltak ved Os skole, og eventuelt hvor mye av det anslåtte ENØK potensialet på 315.000 kWh er realisert?

Kommunen har gjennomført ENØK tiltak ved rehabilitering av Os skole og antar at det er oppnådd en reduksjon i energibruken på 108.000 kWh.

Dette er imidlertid langt mindre enn de 315.000 kWh som ble anslått som ENØK potensiale i klima- og energiplanen.

Er det gjennomført prosjekt i forhold til utredning av muligheter for etablering av biogassanlegg basert på husdyrgjødsel? Hva er gjort i forhold til å etablere en verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser?

Klima- og energiplanen inneholder konkrete målsettinger for energiproduksjon basert på biogass og skogvirke.

Kommunen har ikke gjort noe for å følge opp målsettingene. Etter vår vurdering ville det heller ikke vært fornuftig å føle opp disse målsettingene videre så lenge rammebetingelsene for slik produksjon ikke gir økonomisk lønnsomhet.

6.4 Revisjonens konklusjon

Vi mener at kommunen kunne arbeidet mer aktivt med tiltak for å oppfylle målene som er satt i klima- og energiplanen. En del tiltak har likevel blitt gjennomført og vi mener at kommunen har hatt en god oppfølging når det gjelder investeringer i ENØK tiltak.

Vi mener at de økonomiske konsekvensene av tiltak i planen i for liten grad er utredet og at planen burde vært fulgt opp bedre i handlingsplaner og budsjett. Deler av planen bygger på rammebetingelser og forutsetninger som er endret siden planen ble vedtatt. Energiproduksjon basert på biogass og skogvirke har ikke rammebetingelser som gir økonomisk lønnsomhet og målestokken for klimautslipp har forsvunnet. Dette berører sentrale målsettinger i planen og det vil ikke være forhold som kommunen selv har styring med.

Miljøsertifisering av kommunens virksomheter framheves som et viktig virkemiddel i planen. Etter vår mening er det ikke tilfredsstillende at kommunen ikke har gjort noe i forhold til å oppfylle dette.

Vi mener at det er viktig at planen er oppdatert og kan fungere som et godt verktøy for kommunens arbeid med klima- og energispørsmål. Det har skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på. Det gjelder både i forhold til rammebetingelser som kommunen ikke kan påvirke og i forhold til kommunens egen risiko- og sårbarhetsanalyse og overordnede planverk. Vi mener derfor at deler av klima- og energiplanen er utdatert og trenger en revisjon. Vi mener også at det er viktig at planen legger premisser for kommuneplanens arealdel.

7. RÅDMANNENS UTTALELSE

Rapporten ble oversendt til rådmannen for uttalelse 19.11.2015. Rådmannen har avgitt uttalelse til rapporten 09.12.2015 hvor det framgår at han ikke har kommentarer til rapporten. Uttalelsen er vedlagt rapporten.

8. SAMMENDRAG OG REVISJONENS ANBEFALINGER

Kommunens klima- og energiplan gir målsettinger som skal nås innen 2020. Formålet og hovedproblemstillingen i denne undersøkelsen har vært å følge opp hvilke interne tiltak kommunen har iverksatt for å møte de utfordringene som ligger i planen.

Hovedproblemstillingen er konkretisert nærmere i følgende problemstillinger:

- Har Os kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?
- Arbeider Os kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?

Revisjonskriteriene danner grunnlag for å vurdere om det foreligger avvik eller svakheter på området som er gjenstand for undersøkelsen.

Revisjonskriteriene er utledet fra krav i lover, forskrifter og retningslinjer. For øvrig har vi benyttet revisjonskriterier som er utledet fra kommunens egen klima- og energiplan.

Revisjonskriteriene er den målestokken som vi har lagt til grunn for vår vurdering av om kommunen har iverksatt tiltak for å møte utfordringene i klima- og energiplanen.

Os kommune satte fokus på bærekraftig utvikling i kommuneplanen for 2003 – 2013. Dette er videreført i ny kommuneplan for 2015 – 2025. som bl.a. setter følgende mål:

- Os har en bærekraftig forvaltning av miljø, kultur- og naturkvaliteter og arealer.
- Vi tar høyde for fremtidige klimaendringer og er godt forberedt på uventede hendelser.
- Det gjennomføres langsiktig og konsistent planlegging for å forebygge uønskede hendelser.

Kommunestyret vedtok kommunens klima- og energiplan i 2010.

Klima- og energiplanen gir en status for klimautslippene, energibruken og energiressursene i Os kommune. Planen fremmer forslag til tiltak som kommunen, næringslivet og kommunens innbyggere kan iverksette for å redusere klimagassutslippene og energibruken. Planen peker også på noen muligheter til å

utnytte energiresursene i kommunen slik at målet om en bærekraftig utvikling lokalt og globalt kommer nærmere.

I planen er det fastsatt målsettinger for kommunens arbeid med energi- og klimatiltak som skal nås innen 2020.

Har Os kommune etablert et internkontrollsystem for oppfølging og rapportering av mål og tiltak som er fastsatt i klima- og energiplanen?

Det skal etableres intern kontroll i hele kommunens virksomhet.

Etter vår vurdering bør også tiltak i klima- og energiplanen følges opp gjennom et system for intern kontroll.

Os kommune benytter intern- og kvalitetskontrollsystemet Compilo. Vi mener at bruken av systemet bør utvides til også å omfatte oppfølgingen av tiltak i klima- og energiplanen.

Kommunestyret har gjennom klima- og energiplanen fastsatt tiltak som skal gjennomføres for å oppfylle de målsettingene som uttrykkes i planen. Dette inngår i arbeidsoppgavene til flere stillinger i kommunen.

Vi mener at det er behov for å beskrive de interne ansvarsforholdene og hvilken oppfølging som skal foretas, og at dette bør dokumenteres.

Klima- og energiplanen omfatter tiltak som skal gjennomføres over 10 år.

Etter vår oppfatning er det ikke tilstrekkelig å rapportere om status for tiltakene bare ved rullering av planen, noe som er planlagt først etter 7 år. Vi mener at det er behov for rutiner som sikrer en systematisk rapportering internt i administrasjonen, til politisk nivå og til kommunens innbyggere.

Administrasjonen planlegger å gjennomføre en evaluering av hvordan man ligger an i forhold til å oppfylle målsettinger i planen i 2017.

Etter vår vurdering er det for sent til å kunne sikre en god gjennomføring av tiltakene i planen.

Kommunen har oversikt over gjennomførte tiltak og dokumentasjon av disse. Det er positivt og gir grunnlag for å ha oversikt over hvor langt man har kommet med hensyn til å gjennomføre planen.

Etter vår vurdering er det imidlertid mangelfullt at man ikke har dokumentert hvilke resultater de gjennomførte tiltakene har gitt.

Arbeider Os kommune aktivt med tiltak for å oppfylle mål i klima- og energiplanen?

Kommunen har i liten grad arbeidet aktivt med tiltak hvor målsettingen bare har vært å oppfylle målene som er satt i klima- og energiplanen. En del tiltak har likevel blitt gjennomført i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter hvor det er tatt hensyn til føringer i klima- og energiplanen. Klima- og energiplanen skisserer svært mange tiltak. Etter vår vurdering burde de økonomiske konsekvensene av tiltakene i større grad vært utredet. Det vil ikke være mulig å få gjennomført tiltak hvor de nødvendige ressursene ikke er stilt til rådighet. Vi mener også at det er viktig at planen følges opp i handlingsplaner og budsjett for å kunne nå de målsettingene som er satt. Etter vår oppfatning er det nødvendig å måle hvor langt man har kommet for å kunne arbeide aktivt mot å oppfylle vedtatte målsettinger. Vi mener at kommunen ikke har vært bevisst nok på dette og heller ikke dokumentert hvor langt man har kommet.

Planen inneholder også målsettinger hvor målestokken for måloppnåelse har forsvunnet under veis. Det vil naturlig nok være vanskelig å arbeide med målsettinger hvor resultatene ikke kan måles.

Klima- og energiplanen inneholder et vidt spekter av tiltak som skal gjennomføres for å kunne nå målsettingene som er satt i planen. Tiltakene spenner over både politisk og administrativt nivå. I våre vurderinger har vi hovedsakelig gått inn på de tiltakene som rådmannen er ansvarlig for. Etter vår vurdering kunne kommunen arbeidet mer aktivt med tiltakene i planen og ikke bare satt i gang tiltak i sammenheng med gjennomføring av andre prosjekter.

Det er en forutsetning for en vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen at det finnes stillingsressurser i de ansvarlige enhetene til å følge opp arbeidet.

Vi kan ikke se at denne forutsetningen i tilstrekkelig grad er fulgt opp. Det er ikke nok å legge ansvaret for oppfølging av planen til en planleggerstilling.

En vellykket gjennomføring av klima- og energiplanen krever at det investeres i ENØK tiltak. Kommunen har gjennomført flere slike tiltak de siste årene og det planlegges å gjennomføre nye tiltak i kommende år for å redusere energiforbruket i bygninger.

Etter vår vurdering har kommunen hatt en god oppfølging av planen når det gjelder investeringer i ENØK tiltak.

I planen legges det til grunn at en vellykket gjennomføring er avhengig av at det etableres et regionalt samarbeid.

Vi kan ikke se at denne forutsetningen er oppfylt.

Det ble lagt til grunn i klima- og energiplanen at planen bør revideres i 2013. Dette har blitt utsatt og kan tidligst gjennomføres i 2017. Det er 4 år senere enn opprinnelig planlagt og siden 2010 har det skjedd store endringer i forutsetningene som planen bygger på.

Etter vår vurdering er det for sent med en revisjon av planen i 2017.

Planen må være tilpasset dagens behov og ta hensyn til gjeldende rammebetingelser for at den skal kunne være et godt verktøy for kommunens arbeid med klima- og energispørsmål.

Samfunnsdelen i kommuneplanen for 2015 – 2025 har fokus på bærekraftig utvikling og inneholder klare målsettinger og strategier for miljø og klima.

Etter vårt syn legger samfunnsdelen klare føringer for hvilke målsettinger og tiltak som skal være innarbeidet i kommunens klima- og energiplan.

Kommuneplanens arealdel ble sist behandlet i 2008 og målsettinger for kommunens arbeid med miljø og klima var ikke et tema i denne.

Etter vår vurdering legger derfor ikke kommuneplanens arealdel noe godt grunnlag for å kunne oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse ble først vedtatt av kommunestyret i 2015.

Gjeldende klima- og energiplan ivaretar derfor ikke føringen i risiko- og sårbarhetsanalysen om at samfunnssikkerhet og beredskapshensyn skal være med i planprosessen. Det vil være viktig å ivareta samfunnssikkerhet og god beredskap mot kriser og uønskede hendelser i all planlegging.

I klima- og energiplanen framheves det at kommunen bør gå foran i innkjøpspolitikken for kommunens egen bilpark og anskaffe miljøvennlige biler.

Ved konkurransen om rammeavtale på biler i 2014 ble ikke miljø vektet til mer enn 15 % og det ble ikke åpnet for el-biler.

Etter vår vurdering var ikke konkurransegrunnlaget noe godt grunnlag for å oppfylle målsettinger i klima- og energiplanen.

Os kommune har ikke oppført bygg etter passivhusstandard, noe som er framhevet som et virkemiddel for redusert energibruk i klima- og energiplanen. Vi vurderer det heller ikke slik at det er stilt krav ut over forskrift om krav til byggverk.

I klima- og energiplanen pekes det på at miljøsertifisering av kommunens virksomheter er et virkemiddel i kommunens arbeid med klima- og energispørsmål.

Etter vår vurdering er det da ikke en tilfredsstillende oppfølging av planen når det ikke er gjennomført miljøsertifisering av noen av kommunens virksomheter.

I klima- og energiplanen pekes det på at videreutdanning av lærere i miljøspørsmål er et godt virkemiddel.

Dette har ikke blitt gjennomført, men det er etter vår vurdering gjort en god innsats ved at fagplanens handlingsrom for undervisning om klima og miljø er utnyttet optimalt.

Kommunen har gjennomført ENØK tiltak ved rehabilitering av Os skole og antar at det er oppnådd en reduksjon i energibruken på 108.000 kWh.

Dette er imidlertid langt mindre enn de 315.000 kWh som ble anslått som ENØK potensiale i klima- og energiplanen.

Klima- og energiplanen inneholder konkrete målsettinger for energiproduksjon basert på biogass og skogvirke.

Kommunen har ikke gjort noe for å følge opp målsettingene. Etter vår vurdering ville det heller ikke vært fornuftig å følge opp disse målsettingene videre så lenge rammebetingelsene for slik produksjon ikke gir økonomisk lønnsomhet.

REVISJONENS ANBEFALINGER

Med bakgrunn i våre funn og vurderinger vil vi anbefale at:

- Klima- og energiplanen bør revideres så snart som mulig.
- Os kommune bør etablere et system for oppfølging og rapportering av planlagte tiltak, samt evaluere og dokumentere de resultatene som oppnås.

9. KILDER OG VEDLEGG

9.1 Kilder

- Kommuneleien
- Plan- og bygningsleien
- Planretningslinje for klima- og energiplanlegging
- Klima- og energiplan 2010 – 2020
- Kommuneplan 2003 – 2013
- Planstrategi 2012 – 2015
- Planprogram 2014 – 2025

- Kommuneplan 2015 – 2025
- Kommuneplanens arealdel 2008
- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse 2015
- Småskala biogassproduksjon, rapport 2011

9.2 Rådmannens uttalelse

9.3 Tiltak, ansvar og gjennomføring – status pr november 2015

Forvaltningsrevisjon "Oppfølging og etterlevelse av klima- og energiplanen" nr R 29-2015

Ingunn Holøymoen [Ingunn.Holoymoen@os.kommune.no]

Sendt: 9. desember 2015 08:55

Til: Svein Magne Evavold

Viser til rapport R29-2015.

Rådmannen har ingen kommentarer til rapporten.

Med vennlig hilsen,

Ingunn Holøymoen

Arealplanlegger

☎ 95729753

@ postmottak@os.kommune.no

Os kommune

Aktive opplevelser for barn

Vennligst tenk på miljøet før du skriver ut denne e-posten

Tiltak, ansvar og gjennomføring

Status pr 5.11.2015

Vegtrafikk: Utslippene fra veitransport skal reduseres med 10% innen 2020

Tiltak	Ansvar i kommunen for igangsetting	Virkemidler	Gjennomført	Beskrivelse
Holdningskampanje til innbyggerne for redusert bilkjøring	Rådmannen	Informasjon gjennom media, hjemmesider, brosjyremateriell, organisasjonene	Nei	
Innkjøp av miljøbiler til kommunen ved fornyelser av bilparken	Rådmannen og lederteamet	Politisk vedtak	Se spm 15	Punkt i anbudsrunde
Sterkere miljøkrav. Transportkriterier ved innkjøp	Rådmann	Anbuds og innkjøpsregler	Nei	
Tilrettelegging for kollektive arbeidsreiser	Ordfører/Rådmann	Politiske og administrative prosesser	Forløpende	Reiseregulativ
Politisk press for innfasing av 2. generasjons biodrivstoff til bilparken	Ordfører og kommunestyre	Politiske prosesser	Politisk arbeid	
Nye utbyggingsområder legges i tilknytning til eksisterende infrastruktur og eksisterende utbygde områder.	Kommuneplanlegger/teknisk	Plan- og bygningsloven	Gjennomført i den grad det har vært nye utbyggingsområder i planperioden	Kommuneplanens arealdel. Vedtatte reguleringsplaner - Hummelfjell 4 - Jakobsåsen - Movollen hyttefelt - Stormoen - Hummelfjell 3 - Stenbrottet hyttefelt

				(kilde: <a href="http://webhotel2.gisline.no/gislinewe
bplan_0441/">http://webhotel2.gisline.no/gislinewe bplan_0441/) Digitalt planarkiv
--	--	--	--	---

Landbruk: Utslippene av klimagasser fra landbruket skal reduseres med 5% innen 2020

Tiltak	Ansvar i kommunen for igangsetting	Virkemidler	Gjennomført	Beskrivelse
Stimulere til klimavennlige driftsmetoder i konvensjonelt landbruk	Landbrukskontoret	Måltrettet bruk av tilgjengelige økonomiske virkemidler. Kurs, temadager og informasjon om gjødselhåndtering, foring, m.m	Gjennomført seminar og kurs. Miljøplankurs	I regi av Fylkesmannen i Hedmark arrangeres regionale samlinger, seminar og kurs innenfor bla utarbeidelse av miljøplankurs
Informere om "ny fornybar energi i landbruket"	Landbrukskontor, skogkonsulent	Informasjonsmøter, studieturer, fagdager.	Fortløpende	Avhenger av lønnsomhet og tilskuddsordninger som endres
Informasjon om materialbruk i nye driftsbygninger	Landbrukskontor, skogkonsulent	Fagdager, studieturer, veiledning	Nei	Kommunen har i liten grad innflytelse på denne delen av driftsplanleggingen
Informasjon om ved-fyring og pelletsfyring	Skogkonsulent, brannvesen	Informasjon til kommunens	Nei	Tilskuddsordninger er fjernet

		innbyggere		
Stimulere til bruk av biodrivstoff i maskiner	Landbrukssjef	Veiledning, demonstrasjoner	Nei	I liten grad aktuelt idag
Bidra til etablering av 2 biogassanlegg	Landbrukskontor, Næringssjef	Studieturer, infomøter økonomiske virkemidler,	Ikke aktuelt	Se rapport
Økt aktivitet i skogbruket, skjøtsel og uttak av virke til biobrensel	Skogkonsulent	Økonomiske tilskuddsordninger, informasjon	Fortløpende	Det stimuleres til økt aktivitet i skogbruket gjennom de vanlige skogbruksordningene
Stimulere til økologisk produksjon	Landbrukskontoret	Veiledning og økonomiske virkemidler	Fortløpende	Avhenger av nasjonale støtteordninger

Energiøkonomisering: Energiforbruk i privatboliger, kommunale bygg og næringsbygg skal reduseres med 10 % i planperioden

Tiltak	Ansvar i kommunen for igangsetting	Virkemidler	Gjennomført	Beskrivelse
Internkurs for alle ansatte i ENØK, klimagassutslipp og eget ansvar	Rådmann	Tidsbruk, administrative rutiner	Nei	
Informasjon om Enøk, klimagassutslipp og eget ansvar på kommunens hjemmesider	Rådmann	Hjemmesider	Fortløpende	Gjelder statlige støtteordninger
ENØK-gjennomgang i alle kommunale bygg.	Teknisk sjef	Økonomisk tilskudd fra ENOVA	Ikke systematisk gjennomført	

Miljøsertifiseringsprogram etter miljøfyrtårnmetoden, videreføring	Rådmann	Tidsbruk, egen arbeidskraft	Fortløpende	2. bedrifter sertifisert se www.miljofyrtarn.no/gyldige_miljofyrtarn_
Etablere tilskuddsordning for bedrifter som vil miljøsertifisere seg	Ordfører/næringssjef	Tilskuddsordning	Ja	Kommunen dekker kostnadene ved sertifisering
Etablere regional enøkveiledningsordning	Ordfører	Politisk arbeid	Politisk arbeid.	Energiråd Innlandet er etablert og fungerer som et regionalt kompetansesenter for Innlandet innen energieffektivisering og fornybar energi

Stasjonær forbrenning og ny fornybar energi: Det skal leveres minimum 5 Gwh biobrensel fra Os

Tiltak	Ansvar i kommunen for igangsetting	Virkemidler	Gjennomført	Beskrivelse
Stimulere til fortsatt utbyggingen av fjernvarme i kommunen	Næringssjef/teknisk sjef	Plan- og bygningsloven	Fortløpende	Videre utbygging av fjernvarmenettet er lite aktuelt jfr dialog med Røros e-verk
Etablere en regional veilederordning for energiøkonomisering for husholdninger og næringsliv	Ordfører	Politisk arbeid	Politisk arbeid	
Etablere en verdiskapingskjede for biobrensel basert på skogressurser	Ordfører/næringssjef/skogkonsulent	Faglig og politisk arbeid mot sentrale aktører	Fortløpende	Lite aktuelt mhp endrede forutsetninger for tilskudd til energiflis
Utrede muligheter for	Landbruksjef/Ordfører/næringssjef	Etablering av prosjekt	Ikke aktuelt	Se rapport ang biobrensel anlegg

etablering av 2 biogassanlegg basert på husdyrgjødsel til varme- og el				
---	--	--	--	--